

SUVAITSEVAISUUDESTA

TM Markus Paavola

Elämme niin kutsutussa moniarvoisessa yhteiskunnassa. Moniarvoisen yhteiskunnan keskeisiä arvoja on suvaitsevaisuus. Mitä suvaitsevaisuus sitten tarkoittaa?

Asioiden suvaitseminen

Usein julistamme ja vielä sormella osoitellen, että ihminen, joka ei hyväksy tiettyä näkemystä, toimintaa tai asiaa, on suvaitsematon. Määrittelemme ihmisen suvaitsevaisiksi tai suvaitsemattomiksi sen perusteella, miten tämä suhtautuu esimerkiksi aborttiin tai homopariliittoihin. Voimme siis sanoa, että suvaitsevaisuutemme liittyy ensisijaisesti asioiden suvaitsemiseen, jopa niiden hyväksymiseen.

Onko suvaitsevainen ihminen sitten se, joka hyväksyy aivan kaiken, vai se, joka hyväksyy vain tietyt asiat? Koska harvempi itseään suvaitsevaisena pitävä voi katsoa hyväksyvänsä vaikkapa kidutuksen tai rasismia, lienee syytä olettaa, että suvaitsevainen ihminen hyväksyy vain tietyt asiat. Siispä meidän on selvitettävä, millä perusteella määritämme asiat, joita on soveliaista suvaita.

Tässä vaiheessa alkavat vaikeudet. Eivät sen enempää tiedemiehet kuin filosofitkaan ole löytäneet keinoja, joilla antaa yleispäteviä vastauksia siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on hyvää ja mikä pahaa. Eettisiä arvoja ei voi suoraan ammentaa tieteellisistä tutkimuksista, vaikka tällaista tieteen väärinkäyttöä yleisesti esiintyykin.

Yleispäteviä eettisiä arvoja ei löydetä tutkimalla paratiisisaarten asukkaiden elämää. Apinoiden yhteisöllisen ja seksuaalisen elämän tutkimus on eläintiedettä, ei ihmisen sosiaalisen ja seksuaalisen normiston määrittelyä. Ihmisen vaistoja ei voida osoittaa objektiivisiksi eettisiksi auktoriteeteiksi, eikä edes geenitutkimus voi antaa meille suoria ja kiistattomia vastauksia eettisiin kysymyksiin.

Vastassamme on tietoteoreettinen ongelma. Tiede tutkii sitä, miten asiat ovat (faktatieto), ei siitä, miten niiden tulisi olla (eettiset arvot). Tieteeltä puuttuu välineet arvottaa maailmaa. Jopa silloin, kun tieteellistä tietoa käytetään eettisten arvojen lähteenä tai vahvistuksena, taustalla vaikuttavat aina kunkin maailmankatsomukselliset lähtökohdat. Eettiset arvot ovat niin sanottuja "uskon asioita".

Jos kuitenkin pidämme kiinni suvaitsevaisuudesta tiettyjen asioiden hyväksymisenä, olemme osaltamme luomassa varsin suvaitsematonta maailmaa. Saatamme tosin rakastaa koko ihmiskuntaa "kaikesta sydämestämme", mutta vihata ja halveksia naapuriamme, joka ei hyväksy samoja asioita kuin me. Emmehän toki suvaitse suvaitsemattomia? Näin teemme suvaitsevaisuudesta äärimmäisen suvaitsemattomuuden iskusanan.

Tällöin suvaitsevaisuudelle jää enää se poliittinen ja ideologinen välinearvo, joka sillä yhteiskunnallisissa eettisissä keskusteluissa yleensä on. Itse olemme suvaitsevaisia, koska hyväksymme juuri nämä asiat, nuo toiset ovat suvaitsemattomia, koska eivät niitä hyväksy. Jos tämän jälkeen vielä liputamme raivokkaasti moniarvoisuuden puolesta, edustamme ilmeistä älyllistä epärehellisyttä.

Lähimmäisen suvaitseminen

Onko aito ja rehellinen suvaitsevaisuus loppujen lopuksi sula mahdottomuus? Ei ole. Meidän on vain ymmärrettävä, mitä suvaitsevaisuus todella merkitsee. Se merkitsee ennen muuta lähimmäisen suvaitsemista.

Vaikka emme voisikaan hyväksyä vääristäviä ideologioita, tekoja ja käytäntöjä tai vieraita uskontoja, voimme suvaita ja kunnioittaa jokaista ihmistä tämän maailmankatsomuksesta ja toiminnasta riippumatta. Eikö juuri tämä anna kaiken mielekkyyden suvaitsevaisuudelle? Mihin me suvaitsevaisuutta edes tarvitsemme, jos sen ehtona on samojen asioiden hyväksyminen?

Lähimmäisen suvaitseminen on toki paljon haastavampaa kuin asioiden suvaitseminen. Se vaatii jatkuvaa työtä ja ponnistelua ennen kaikkea omassa itsessämme. Elävän ihmisen suvaitseminen on harvemmin helppoa. Tulemme huomaamaan, että paha ei niin yksiselitteisesti vaikutaan vain oman itsemme ulkopuolella.

Meidän ei pitäisi edes ajatella olevamme suvaitsevaisia. Sellainen johtaa omahyväisyyteen ja tekopyhyyteen, ja niin lakkaamme kokonaan näkemästä vaivaa suvaitsevaisuuden eteen. Tämän seurauksena käsite "suvaitsevainen" voi saada, ja on jo alkanut saada, vastaavanlaisen kielteisen latauksen kuin sanalla "uskovainen" on monille.

C. S. Lewis on esittänyt ajatuksen, että pahimpia ihmisiä maailmassa ovat kristityt, jotka eivät elä kristillisten periaatteiden mukaan. Samaa ajatusta voimme soveltaa myös suvaitsevaisiin ihmisiin. Asioita suvaitsevat, mutta lähimmäisiään suvaitsemattomat eivät ole pahoja yksin suvaitsemattomuudessaan, vaan myös siinä, että he näin tehden vääristävät koko suvaitsevaisuuden merkityksen.

Välttääksemme tämän edes omalta osaltamme meidän tulee sinnikkäästi pyrkiä suvaitsemaan juuri nyt tässä vieressämme olevaa "tyyppiä", jonka näkemykset abortista ja homopariliitoista ovat omasta mielestämme suvaitsemattomia. Kuulostaako pahalta? Kohta ainakin kuulostaa.

Lähimmäisen suvaitsemisen yhteydessä joudumme nimittäin hyväksymään kaksi perin vastentahtoista asiaa; toisaalta sen, että näkemyksistään huolimatta tuo eri mieltä oleva ihminen saattaa olla suvaitsevaisempi kuin me itse, ja toisaalta sen, että kenties hän onkin kiistelemiemme eettisten kysymysten suhteen vieläpä oikeassa. *Horribile dictu!*